

**Juris Canonici Theoria Et Praxis, Ad Forum Tam
Sacramentale quàm contentiosum, tum Ecclesiasticum,
tum Seculare**

Cabassut, Jean

Lugduni, 1698

XVII. De Sacramento Matrimonii, & de Sponsalibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62355](#)

aut ordinaretur infans qui fuisset aliquando rationis compos , nec unquam Sacramentum expetivisset ; censetur enim habitualiter dissentire. Qui vero nunquam ratione usus fuit, bapt. si quidem & validè , & licitè potest ; ordinari autem validè quidem potest, sed nullatenus licitè.

XVII. De coactione porrò circa ordinatum distingui debet duplex coactio : una absoluta , factaque per vim cui resisti non potest ; istaque coactio reddit nullam & irritam ordinacionem : altera coactio dicitur conditio-
nata , & libertatem quidem restringit , sed non perimit ; ut si quis ad eva-
litter non consensisset , talis ordinatio valet , ut docet Glossa in Clem. Ple-
risque , vers. Vel aliquid , de electione & Barbola de offic. & potest. Epilc.
p. 2. alleg. 2. n. 6. Libertas enim auferri potest quoad actus externos ac im-
peratos , non tamen quoad internos ac elicitos. Nam & in illis quos tyran-
ni excruciant usque ad mortem , supererat libertas ad gloriam vel ad dam-
nationem commerendam sufficiens. Ita tamen extortus per metum consensus
qui sufficit ad ordinacionis validitatem , non sufficit ad validum maritimo-
num , ut pleniū in causis matrimonii dirimentibus explicabimus ; neque
etiam sufficit ad validam professionem Religionis , in quibus duobus Eccle-
sia exigit absolutam libertatem , & probato istiusmodi metu vel coactione ,
actus illos declarat irritos.

CAPUT XVII.

De Sacramento Matrimonii , & de Spon-
salibus.

MATRIMONIUM est viri & mulieris coniunctio individuum vitæ consuetudinem continens. Instit. de patria potest. in princ. Initiatur per sponsalia de futuro , ratificatur per consensum de præsenti , perficitur per consummationem seu copulam corporum. Proprietate tamen loquendo magis consistit matrimonium in animorum quam in corporum coniunctione , cap. Matrimonium , & cap. Cū initiatur , 27. quæst. 7. & l. Nuptias , D. de regul. jur.

I. Sponsalia sunt futuri matrimonii mutua promissio. Ea contrahuntur vel re , ut per subarrationem , vel annuli traditionem ad hunc finem ; vel verbis , vel nuntio , vel scripto , etiam inter absentes ; vel per internuntium aut procuratorem , vel etiam consensu de præsenti , quum scilicet pubes simul & impubes , vel duo impuberes , in quibus malitia , id est con-
grediendi potentia non supplet ætatem , nuptias contrahunt per verba de
Y y 2 præsenti,

præsenti, non ineunt quidem matrimonium ratum, sed eorum conventio transit & resolvitur in sponsalia de futuro, cap. *Tua nobis*, de despons. im- pub. atque idè quavis postea in annos pubertatis provecti à matrimonio ex mutuo consensu resilirent, remaneret tamen sicut in omnibus legitimis sponsalibus impedimentum publicæ honestatis; cum tamen non sit huic im- pedimento locus quando irrita sunt ipso jure sponsalia, putò contracta infra- septennium, aut citra sufficientem consensum, aliòve interveniente impe- dimento, cap. *Accessit*, eod. tit. Nequeunt autem impuberes ab initis inter se sponsalibus recedere donec annos pubertatis attigerint, qui incipiunt in pueris definito anno decimoquarto, in feminis autem anno exacto duode- cimo. Quin etiam si horum alter annos attigerit pubertatis, ei tamen nondum resilire permititur donec pars altera ad pubertatem pariter devenerit; tunc enim ambobus liberum erit contracta sponsalia revocare, alterà etiam parte invitâ; cap. *De illis*, eod. tit.

III. Sponsalia de futuro ejam juramento firmata multis dissolvun- tur modis. 1. Ex mutuo consensu, cap. *Præterea* 2. de sponsal. 2. Per lon- gam unius absentiam potest pars altera novas inire nuptias, cap. *De illis*, eod. ubi Glossa requirit triennium absentiae. 3. Per ingressum Religionis, cap. *Commisum*, eod. 4. Per secunda sponsalia de præsenti cum alio illicite quidem, sed tamen validè contracta. Verùm si secunda cum alio sponsa- lia sint pariter de futuro, hæc non valent, perduratque priorum obliga- tio, cap. *Sicut* 22. eod. 5. Per Ordinis sacri susceptionem, cap. unico, da- voto in 6. Præterea 6. per subsequentem fornicationem, idque in favo- rem solius innocentis partis, cap. *Quemadmodum*, de jurejur. 7. Per super- veniens impedimentum, exempli gratiâ novæ affinitatis inter sponsos ex fornicatione cum consanguineo unius ex partibus in primo, vel secundo gradu. 8. Per supervenientem notabilem infirmitatem aut deformitatem, quæ sit durabilis, ut sunt lepra, paralysis, amissio oculi vel nasi, d. cap. *Quemadmodum*. 9. Ex subortu capitalium inimicitiarum inter sponsos, quia coactiones frequenter sinistros exitus pariunt, cap. *Requisivit*, de sponsal.

IV. Jure veteri sponsalia de futuro duobus modis transibant in mat- ronum de præsenti. 1. Per copulam inter sponsos animo maritali habitam, cap. *Is qui fidem*, de sponsal. 2. Per mutuum consensum de præsenti, etiam clandestinum, cap. 1. de clandest. desp. Sed per Concilium Tridentinum sess. 24. cap. 1. de matrim. istud revocatum fuit. Unicus ergo supereft modus, scilicet consensus verbis de præsenti expressius coram Parocho & testibus duobus.

V. Ex præscripto Concilii Lateranensis cap. ult. de clandestin. de- spons. & Tridentini sess. 24. cap. 1. de reform. matrim. præmittenda sunt ante nuptias denunciationes in Ecclesia; atque ad unius honesti- viri assertionem, affirmantis certum dirimens impedimentum, inhibendæ fun-

sunt nuptiae contrahenda, cap. Præterea, & cap. Cūm in tua Diœcesi, de
sponsal.

V I. Si quis verbis usus est ambiguus quasi fœminam despontaret, & ita
deceptam carnaliter cognovit sine animo despontandi, ille non judicabitur
(saltem in foro conscientia, in quo tamen deceptam fœminam aliâ saltem
ratio in demum præstare tenebitur) matrimonium aut sponsalia contra-
superest alia indemnitas ratio in eo qui fœminam malitiose decepit, nec sit
notabilis admodum inæqualitas conditionum, - ducere illam in foro con-
scientia tenebitur.

V II. Sponsalia clandestina sine præsentia Parochi & testium contrahi-
posunt non solum validè, ut omnes concedunt, sed etiam lícitè. Frustra
autem obicitur à quibusdam, quod quibus absolutæ nuptiae prohibentur,
his etiam prohibentur sponsalia, ut dicit lex *Oratio*, D. de sponsalibus: &
lex *Si quis tutor* 60. §. *Quamvis*, D. de ritu nupt. Legum enim illarum in-
tentio huc collimat, ut nefas sit sponsalia iniuste iisdem personis quibus non
lícet nuptias contrahere; sic enim promittitur adimplecio rei omnino prohibi-
bitæ: at hic per sponsalia clandestina promittitur adimplecio rei lícita; sup-
ponimus enim ambas partes posse matrimonio legitimè conjungi. Nec sequi-
tur quod illa clandestina despontatione promittatur matrimonium clandestini-
num; mens namque despontantium, & juris præsumptio est, ut promittant
futurum matrimonii contraëctum ea formâ & modo quem Jura præscribunt,
ut sit verum & validum.

V III. Si parentes pro filiis, sive puberibus, sive impuberibus spon-
salia contrahunt præsentibus & scientibus ipsis filiis, sed tamen tacenti-
bus, horum taciturnitas pro consensu habetur. Idemque jus est si spon-
salia illa à parentibus converta fuerint, filiis absentibus & ignorantibus;
sed re ipsis postmodum significata filiis, si hi tacuerint, neque verbis ullis
aut signis abnuerint, consentur filii tacitè factum parentum ratificasse.
Utraque decisio habetur perspicuè in cap. unico, §. ultimo, de despont.
impub. in 6. Hanc juris decisionem nonnulli extendunt quoque ad tuto-
rem. Sanè lex *Si puella*, D. de sponsalibus, hoc unum edicit, non posse
tutoriem sponsalia vel constitutre, vel dissolvere, nisi id fiat ex impuberis
puellæ voluntate. Quanvis autem tutoris potestas detur in personam,
sanctius tamen & naturalius simul & antiquius jus est patriæ potestatis.
Et præterea præsumitur pater ob naturalem affectum semper consulere
propriis liberis; cum ex adverso facilè contingere possit, ut tutor sua
abutatur in personam pupilli potestate ad proprium vel suorum commo-
dum. Multò verò minus attribuenda videtur in re matrimoniali authori-
tas curatoribus, cum eis non sit concessa in personas minorum, sed so-
lo in eorum opes & rem familiarem authoritas & ministerium; ut præ-
clare dicit lex *In copulandis*, C. de nuptiis: quæ eadem negat eandem po-
testatem

testatem cognatis & affinibus circa matrimonia. Itaque placet magis opinio Innocentii Papæ & Bernardi, qui prædictum jus restringunt & limitant in solo patre, ut filius tacens consentire judicetur; quam opini Ostiensis & Glosæ ad d. cap. unicum, §. Porro, verb. *Sponsalia*, hanc juris dispositionem extendentium ab ipso patre ad quenvis alium, etiam non futorem, neque cognatum.

I X. Ex matrimoniis clandestinis nulla nascitur obligatio sponsalium; cum enim hæc matrimonia sint decreto Concilii Tridentini simul nulla & illicita, perinde est ac si contracta non fuissent, atque ita nullam pariunt canonicae obligationem. Idem statuendum de matrimonio ficto & simulato; cum enim ibi de sit consensus, non potest rationem habere sponsalium, quippe quæ sine consensu non subsistunt. Restat ergo ut sola impuberum matrimonialis per verba de præsenti conventio rationem induat sponsalium, & ita pariat publicæ honestatis impedimentum, per d. cap. *Tua nobis*, de defons. impub.

X. Si anteacto tempore aliquis voverat castitatem aut Religionem, non dubium quin subsequuta sponsalia sint irrita. Quod enim Deo semel consecratum est, non potest sine sacrilegio alteri promitti aut donari. Sed si post contracta sponsalia velit Religionem ingredi, potest ea de causa conventionem sponsalium retractare eo magis, quia Jus permittit post ratum etiam nec consummatum matrimonium ingredi Religionem invitâ alterâ Parte, cap. 2. de convers. conjug. Sed si post inita sponsalia sine proposito ingressus in Religionem una Partium vovat simpliciter castitatem, aut sacros Ordines suscipere intendat, gravis est difficultas inter Doctores, an jus habeat alterâ invitâ Parte sponsalia retractandi. Quidam enim affirman, in quibus sunt S. Thomas in 4. dist. 38. quæst. 1. art. 3. quæstiunc. 2. ad 1. Richardus dist. 27. art. 3. quæst. 2. Caietanus verb. *Perjurium*, cap. 2. Sotus in 4. dist. 6. quæst. 2. art. 5. §. *Verium*: Paludanus dist. 38. quæst. 3. art. 3. Major dist. 27. quæst. 5. Volunt enim excipi à futuri matrimonii promissione statum perfectiore, qualis est cœlibatus ac perfecta continencia, etiamsi sponsalia fuerint juramento firmata; id enim juramentum comprehendi sub eadem exceptione. Hanc sane opinionem tam multi graves assétores reddunt probabilem. Nihilominus negans opinio videtur Juri & rationi magis esse consentanea; illa enim supposita exceptio, neque significata, neque in mente spondentium formata fuit, neque usquam in Jure legitur introducta; idoque illius prætextu non videtur derogandum alterius acquisito juri, nec licitum est in præjudicium alieni juris ad altiora aspirare; hoc enim prætextu etiam liceret alteri conjugum altero invito continentiam profiteri post matrimonium consummatum. Casus vero profitendæ Religionis ante consummationem est in Jure singularis, nec debet ultra limites expressos extendi, aut protrahi ad quævis continentia vota; non enim major ratio hinc est admittendi tacitam exceptiōnem

nem ex prætextu majoris perfectionis , quām in eo qui absolutè daret centum nummos alicui , subintelligendo hoc majus bonum , de quo donans ipse nihil cogitaset , nisi placuerit aliquando eisdem nummos repetere ad elemosynas pauperum . Quinid contrarium in Jure deciditur ; nam in cap. *Veniens* , qui clerici vel voventes matrīm. contrah. poss. reprobatur votum continentiae à muliere emissum post sponsalia , inconsulto sponso , eique permittitur matrimonium . Citatur etiam à nonnullis cap. *Ex literis 10. de sponsalib.* quo prohibetur sponso migrare ad alia vota : sed perperam ; ibi namque per alia vota nihil intelligi debet nisi aliud matrimonium . Alius est formalis textus in extrav. Joannis XXII. cap. unico de voto , ubi decernitur , cum qui nondum consummato , quod contraxerat , matri monio , suscepit Ordinem sacrum , in quo votum solenne emisit continentiae , cogendum esse sub excommunicationis pœna ad petitionem uxoris matrimonium consummare , nisi malit Religionem ingredi . Denique hanc negativam de voto continentiae contracta Iponsalia præcedentia non dirimenter , sententiam docent & afferunt Ostiensis , Innocentius , Joannes Andreas , Panormitanus , Archidiaconus in cap. *Rursus* , qui clerici vel voventes , & S. Antoninus 3. p. tit. 1. cap. 18. §. 2. Fumeus verb. *Matrimonium* , num. 2. Navarrus cap. 22. num. 27. Lessius lib. 2. cap. 41. num. 54. Coninch disp. 23. dub. 3. num. 25.

XI. Eum qui post contracta sponsalia vovit castitatem , si huic voto nolit sponsa acquiescere , scribit Sylvester verb. *Sponsalia* , q. 7. citans Paludanum , teneri ingredi Religionem , eo quod votum suum alter servare non possit . Sed verius est , hunc non onerari graviore debito quod nullatenus vovit : sed si Pars nolit obligationem sponsalium remittere , obligatione astringi contrahendi & consummandi matrimonii . Id perspicuum est ex prædicta extrav. unica de voto , quæ loquens de ingressu in Religionem , sic dicit de eo qui post contractas , necdum verò consummaratas nuptias , castitatem solenniter vovit in Q[uo]d ius facti susceptione : *Quod si forsitan renuerit adimplere* . Ad quæ verba Glossa ita inferri : *Supponi expressè quod posse renuere , ut in ser vo dicitur , qui licet iussus per dominum potest nolle hereditatem adire , l. Cùm proponas , C. de hered. insti* . Hoc igitur casu , qui se continentiae voto post sponsalia nuncupavit post duos menes à Jure concessos , nec potest à def- consummare , & omnino debitum petenti reddere ; sed ipsi vicissim petere non licet , ut continentiam servet quantum potest . Deinde si consors præde- cedar , non potest superflue continentiae voto astriclus ad secundas nuptias convolare , juxta cap. *Placet* , de convers. conjug. Sed si dum vivit uxor , pe- riculum gravissimum urgeat incontinentiae , expediet omnino id votum au- thoritate Superioris relaxare : quale exemplum habetur in cap. *Veniens* , qui clerici vel voventes ,

CAPUT